

CZU: 371.13:006.44:37

DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.4277335>

ANALIZA COMPARATIVĂ A STANDARDELOR DE COMPETENȚĂ PROFESIONALĂ ALE CADRELOR DIDACTICE LA NIVEL NAȚIONAL ȘI INTERNAȚIONAL

Aliona AFANAS

Institutul de Științe ale Educației

Articolul vizează o analiză comparativă a standardelor de competență profesională ale cadrelor didactice la nivel național și internațional. În cadrul analizei sunt evidențiate asemănări și deosebiri referitoare la sistemul de competențe ale cadrului didactic în diverse țări. Informația științifică prezentată are la bază mai multe documente normative și de politică educațională. Analiza standardelor profesionale ale cadrelor didactice și rolul acestora în formarea profesională continuă a cadrelor didactice au permis formularea unor concluzii relevante pentru sistemul educațional.

Cuvinte-cheie: *standard, competență profesională, cadru didactic, sistem educațional, formare profesională continuă, evaluare, avansare profesională.*

COMPARATIVE ANALYSIS OF STANDARDS OF TEACHERS' PROFESSIONAL COMPETENCIES AT THE NATIONAL AND INTERNATIONAL LEVELS

The article reveals a comparative analysis of standards of teachers' professional competencies at the national and international levels. The analysis highlights similarities and differences regarding the competence system of teachers in various countries. The scientific information presented is based on several normative and educational policy documents. The analysis of standards of teachers' professional competencies and their role in the continuous professional teacher training allowed the formulation of some relevant conclusions for the education system.

Keywords: *standard, professional competence, teacher, educational system, continuous professional training, evaluation, professional advancement.*

Introducere

Schimbările la nivel național au direcționat necesitatea revizuirii sistemului de formare profesională continuă în contextul instituțional, având la bază mai multe documente normative naționale: Codul educației al Republicii Moldova (2014 cu completările ulterioare); Strategia de dezvoltare a educației pentru anii 2014-2020 „Educația - 2020” (2014); Regulamentul cu privire la formarea continuă a adulților (2017); Standarde de competență profesională ale cadrelor didactice din învățământul general (2018); Standarde de competență profesională ale cadrelor de conducere din învățământul general (2018); Ghid de evaluare externă a programelor de formare profesională continuă, 2016 (ANACIP, 2016); Regulamentul de atestare a cadrelor didactice din învățământul general, profesional tehnic și din cadrul serviciilor de asistență psihopedagogică (Ordinul ministrului Educației, Culturii și Cercetării nr.62 din 23 ianuarie 2018); Metodologia de elaborare a programelor de formare profesională continuă a cadrelor didactice, aprobată prin Ordinul MECC nr. 92 din 30.01.2019 etc.

Material și metode

În cele ce urmează vom analiza rolul standardelor de competență profesională ale cadrelor didactice în mai multe țări: Federația Rusă, Australia, Marea Britanie, Hong Kong, Canada, Singapore, Scoția și Republica Moldova, fiind utilizate metodele: analiza, sinteza, deducția, interpretarea informației științifice. Materialele prezentate au caracter științific teoretic și aplicativ (prin prezența exemplurilor citate).

Au fost selectate standardele de competență profesională ale cadrelor didactice (sau alte documente normative care determină cerințele față de competențele profesionale ale cadrelor didactice) în mai multe țări: Australia, Marea Britanie, Hong Kong, Canada, Singapore și Scoția.

Criteriile de selecție a acestor țării sunt:

- dezvoltarea pozitivă/dinamica pozitivă de formare profesională a cadrelor didactice;
- rezultatele înalte ale elevilor în testările internaționale.

În cadrul cercetării au fost formulate mai multe obiective:

- analiza standardelor profesionale ale cadrelor didactice și locul acestora în sistemul educațional;
- evidențierea și descrierea competențelor dezvoltate ale cadrelor didactice;
- realizarea unei analize comparative a competențelor profesorului cu competențele descrise în standardele profesionale.

Rezultate și discuții

În viziunea cercetătorului Vl.Guțu, competențele pedagogice pot fi structurate în modul următor: competențe profesionale generale; competențe în domeniul disciplinei predate și al didacticii particulare; competențe de predare – învățare – evaluare; competențe privind dezvoltarea personalității elevilor; competențe de comunicare și relaționale [1, p.446]. În acest context, Vl.Guțu menționează că formarea cadrelor didactice este un factor determinant al succesului educațional și al evoluției în societate. Acest fapt este prezent în toate studiile unde se arată că progresul elevului depinde în mod semnificativ de competențele profesorilor săi. Astfel, considerăm oportună analiza standardelor de competență profesională ale cadrelor didactice în mai multe țări, ceea ce ne permite să accentuăm formarea profesională continuă a cadrelor didactice în baza standardelor de competență profesională.

În acest context, profesorii învață să dezvolte metode de predare inovative printr-o legătură permanentă cu activitatea de cercetare în context național și internațional. Acest nou mod de formare, de asemenea, pregătește mai bine cadrele didactice pentru a realiza diversitatea misiunii lor. Profesorul nu doar trebuie să exceleze în disciplina de predare și practicile sale pedagogice, dar și să utilizeze tehnologiile digitale, să prevină și să gestioneze conflictele apărute, pentru a sprijini elevii în activitatea de predare-învățare, să ia atitudine corectă față de stereotipuri și de formele de discriminare etc. [2, p.3,4].

În *Marea Britanie* în 1988 a fost aprobată noua lege a educației, în care au fost determinate standardele de stat cu referire la formarea profesorilor. În 1995 a fost aprobat un șir de competențe pe care trebuie să le dețină un profesor. În 1998 Departamentul Educație și Cercetare a aprobat lista standardelor generale în pregătirea cadrelor didactice indiferent de alegerea traseului profesional. Standardele profesorilor care funcționează astăzi în Marea Britanie au fost aprobate în septembrie 2012. Aceste standarde permit evaluarea nivelului profesional al cadrelor didactice care doresc să obțină statutul de profesor calificat (Qualified Teacher Status – QTS), al stagiariilor care finalizează studiile pedagogice și al tuturor cadrelor didactice care sunt incluse în procesul de atestare a profesorilor școlari (School Teachers' Appraisal System). Astfel, standardele descriu cerințele de calificare pentru orice profesor din Marea Britanie indiferent de funcția pe care o deține. Standardele conțin Preliminarii și sunt structurate în două părți. Prima parte este dedicată standardelor pedagogice/profesorilor, a doua parte – standardelor eticii personale și profesionale [3, p.185].

Sistemul educațional în *Canada* este descentralizat, unde există 10 provincii și 3 teritorii, conducerea cărora decide prioritățile sale în politica educațională și măsurile de dezvoltare în sfera educațională. În fiecare provincie este Ministerul Educației, care stabilește standardele, determină planul de studii și finanțarea școlilor din provincia respectivă. De asemenea, ministerul este responsabil de organizarea procesului de certificare a profesorului. În cercetarea respectivă au fost analizate recomandările pentru atestarea profesorilor, aprobate în provincia Ontario în 2010, reflectând cerințele sistemului de atestare pentru profesorii debutanți și cei experimentați [3, p.185].

Printre componentele-cheie ale sistemului de atestare a profesorilor din Ontario putem menționa: competențele profesionale dezvoltate ale cadrelor didactice; procedura de realizare a atestării; utilizarea rezultatelor atestării ca bază pentru sprijinirea suplimentară a profesorilor; elaborarea în fiecare an a planului de dezvoltare și avansare profesională. De asemenea, au fost analizate standardele de competență profesională ale cadrelor didactice (Standards of Practice for the Teaching Profession), aprobate în 2006. Aceste standarde includ o listă de 16 competențe profesionale ale profesorului, care reflectă contribuția profesorului la educația și învățarea elevilor; cunoștințele profesionale; practica profesională; leadership-ul în comunitatea de învățare; învățare pe tot parcursul vieții [3, p.184].

La începutul anilor 2000 *Singapore* a elaborat și a realizat o nouă metodologie de evaluare a activității profesorilor, care permite evaluarea profesorilor la orice disciplină și la orice nivel al sistemului educațional – Enhanced Performance Management System (EPMS). În această metodologie accentul evaluării a fost schimbat de la anumite caracteristici (de exemplu, cunoștințe disciplinare, managementul clasei, competențe de predare etc.) spre caracteristicile profesionale mai accentuate (competențele profesorului). Acest sistem reprezintă un instrument de stat întru susținerea profesorilor, definind/stabilind criteriile de calificare a cadrelor didactice. Modelul de competență elaborat pentru profesori (Teaching Competency Model) poate fi analog standardului de profesor. În acest Model sunt incluse competențele-cheie privind *dezvoltarea holistică a elevului* și patru grupe de competențe: *dezvoltarea sistemului de cunoștințe, aspectul emoțional și psihologic, activitatea în echipă, înțelegerea de sine și a celorlalți*. Fiecare competență corespunde mai multor niveluri ale comportamentului real/concret al profesorului încadrat în activitatea profesională.

În **Scotia**, pregătirea profesională, activitatea profesorului și susținerea acestuia este determinată la moment de standardele profesionale ale Consiliului General de Predare a Standardelor profesionale (General Teaching Council Scotland's Professional Standards). În lista standardelor profesionale se includ standardele de înregistrare prealabilă (preînregistrare), înregistrarea completă a profesorului, formarea profesională pe tot parcursul activității profesionale, leadership-ul și managementul [3, p.186]. Standardele sunt elaborate ca „standarde minime”, astfel spus – determină cerințele pentru a „intra” în activitatea pedagogică, fixează competențele pe care trebuie să le obțină profesorul pentru a înregistra respectarea unui anumit standard. Standardele reprezintă, pe de o parte, cerințele pentru formarea diferitor tipuri de competențe și, pe de altă parte, cerințele pentru organizarea formării profesionale continue a cadrelor didactice.

În **Hong Kong** modelul/cadrul competențelor profesorului/pedagogice (Teacher Competencies Framework) a fost introdus în 2003 și are statut de recomandare, servește ca orientare pentru dezvoltarea profesională a cadrelor didactice. Modelul este multidimensional, reflectă natura complexă a activității profesorului. Activitatea profesorului include 4 domenii: predare și învățare, dezvoltarea elevilor, dezvoltarea instituției/școlii, comunicare și relații/servicii profesionale. Aceste *patru domenii-cheie* ale modelului/cadrului se referă la responsabilitățile obișnuite ale cadrelor didactice școlare. De asemenea, responsabilitățile profesorului vizează dezvoltarea integră a elevilor incluzând organizarea activităților extracurriculare și extrașcolare, morale, sociale, educația civică, de asemenea, dirigenția și diferite consultații necesare în procesul educațional. De asemenea, profesorul îndeplinește o anumită activitate ca membru al comunității școlare și poartă răspundere pentru dezvoltarea profesională. Modelul prevede orientarea spre *șase valori-cheie*/de bază: credința în faptul că toți elevii pot învăța, dragostea și grija/atitudinea față de elevi, toleranța diversității culturale, angajamentul profesional și dăruirea pentru profesie, colaborarea, schimbul de experiență și spiritul de echipă, entuziasmul și învățarea pe tot parcursul vieții și aspirația spre excelență.

În **Australia** standardele profesionale naționale ale cadrelor didactice (Australian Professional Standards for Teachers) au fost elaborate de Institutul Australian pentru Predare și Conducerea Școlii (Australian Institute for Teaching and School Leadership) în 2011 și au fost revăzute în 2015. Standardele profesionale ale cadrelor didactice conțin *trei domenii de predare*: cunoștințe profesionale, practica profesională/pedagogică, interacțiunea profesională. Standardele naționale determină cunoștințele și abilitățile necesare cadrelor didactice la *patru etape de carieră profesională*: profesorul debutant, profesorul experimentat, profesorul maestru/mentor și profesorul lider. În Australia sunt șapte standarde profesionale ale cadrelor didactice, care sunt intercorelate și interdependente. Fiecare standard are incluse cerințe pentru cunoștințe, abilități practice și interacțiunea acestora, după care fiecare cerință este descrisă pentru patru etape în evoluția profesională/avansarea profesională a cadrelor didactice.

În baza analizei standardelor profesionale ale cadrelor didactice au fost identificate cerințele de bază pentru cadrele didactice în mai multe țări. Aceste cerințe au fost formulate în termeni de competențe generale. Analiza comparativă a competențelor generale demonstrează că unele competențe coincid: motivarea elevilor, managementul clasei, proiectarea procesului educațional, posedarea metodologiei de predare, elaborarea programelor de studii, contribuția profesorului la dezvoltarea școlii/instituției, competența de a transmite valorile naționale și culturale, cunoașterea disciplinei predate, cunoașterea metodologiei de predare, competența de a crea mediul educațional, reflecția [3, p.186].

Tabel

Analiza comparativă a standardelor de competență profesională ale cadrelor didactice la nivel internațional și național

Competențele generale	Prezența competențelor în diverse țări	Prezența competențelor în Republica Moldova
<i>Abordarea individuală a elevilor</i>	Identificarea și dezvoltarea potențialului fiecărui copil; abilitatea de a transmite informația accesibilă fiecărui copil; capacitatea de a identifica nevoile, punctele forte și slabe ale fiecărui copil, implicând specialiști de profil. Profesorul elaborează programe individuale de dezvoltare, dar nu se accentuează necesitatea de a descoperi potențialul fiecărui	În standardele de competență profesională ale cadrelor didactice este prezentă abordarea individuală a elevilor, accentuând motivația și autonomia elevilor pentru învățare; dezvoltarea capacităților fiecărui elev, atingerea performanțelor. De asemenea, elevii participă în toate activitățile, asigurându-se principiul diversității și individualității; este accentuată diversificarea activi-

	copil (în unele țări); personalitatea copilului este în centrul atenției; se accentuează individualitatea fiecărui copil, profesorul trebuie să facă totul ca elevii să înțeleagă materia predată.	tăților pentru copiii/elevii și asigurarea unei autonomii comportamentale.
<i>Competența de a lucra cu copiii cu CES</i>	Capacitatea de a identifica nevoile fiecărui copil, de a utiliza diferite metode de învățare, de a integra toți copiii în procesul educațional, inclusiv copiii cu CES. O astfel de competență există doar în standardele Marii Britanii și ale Federației Ruse.	În standarde este accentuat curriculumul diferențiat pentru copiii cu CES la domeniul 3. <i>Procesul educațional.</i>
<i>Transmiterea valorilor și a eticii profesionale</i>	Capacitatea de a promova și a conștientiza la elevi valorile educației; capacitatea de a fi ghidat în comunicarea cu elevii după principiul egalității, respectului, încrederii; promovarea autoaprecierii elevului. Suplimentar sunt descrise cerințele pentru dezvoltarea sferei emoționale și valorice a elevului, toleranța, cerințele de comportament în realitatea virtuală.	Competența de proiectare și de ghidare în procesul educațional este stipulată la domeniul 1. <i>Proiectarea didactică</i> , unde este specificată formarea „atitudinilor și valorilor fezabile” [4, p.5]. Profesorul are obligațiunea de a proiecta conținuturile disciplinei în conformitate cu cerințele cadrului curricular și cu teoriile științifice în domeniul educațional.
<i>Cunoașterea disciplinei predate</i>	Competența profesională de a poseda informația la nivel științific, metodologic și didactic în clasa de elevi; este prezentă în toate țările în care au fost analizate standardele de competență profesională ale cadrelor didactice.	La nivel național este prezent în domeniul 1. <i>Proiectarea didactică</i> , unde standardul solicită de la cadrul didactic să proiecteze demersul educațional din perspectiva teoriei curriculare. Astfel, cadrul didactic proiectează demersul didactic în conformitate cu documentele curriculare, cu rezultatele științifice analizate în literatura de specialitate: pedagogie, psihologie, didactica disciplinei.
<i>Cunoașterea documentelor normative</i>	Cunoașterea legislației în domeniul educațional, a procesului de învățare; cunoașterea drepturilor și obligațiilor cadrelor didactice și a altor documente normative cu privire la procesul educațional.	În cadrul standardelor de competență profesională ale cadrelor didactice este prezent în domeniul 4. <i>Dezvoltare profesională</i> – indicatorul (4.1.1.) care solicită cunoașterea și respectarea cadrului normativ referitor la sistemul educațional, inclusiv privind dezvoltarea profesională, planificarea și evaluarea pregătirii profesionale a cadrelor didactice.
<i>Evaluarea elevilor</i>	Utilizarea metodelor eficiente cu privire la evaluarea elevilor; realizarea continuă și finală a evaluării, cunoașterea criteriilor de evaluare, a cerințelor pentru evaluare; obligațiile profesorului de a transmite părinților rezultatele evaluării elevilor;	Profesorul elaborează proiectarea didactică de lungă durată, unde proiectează evaluarea rezultatelor școlare ale elevilor prin probe de evaluare, prin diverse forme și strategii de evaluare, toate acestea corelate cu particularitățile de vârstă ale elevilor. De asemenea, un aspect important îl constituie obținerea performanțelor la învățare și motivarea elevilor pentru a spori acestea prin diverse activități organizate în clasă și în activități extrașcolare.

<i>Competența de a elabora rapoarte</i>	Cunoașterea principiilor de elaborare a unui raport și prezentarea acestuia; pregătirea și elaborarea rapoartelor/notelor informative pentru părinți și pentru alți factori de decizie cu privire la dezvoltarea elevilor (specifică unor țări, dar, de ex., în Federația Rusă nu este specificat în standard).	Cadrele didactice au obligația de a elabora diverse rapoarte stipulate în standardele de competență profesională și de a prezenta realizarea planului individual de dezvoltare profesională (domeniul 4. <i>Dezvoltare profesională</i>).
<i>Cunoașterea psihologiei</i>	Cunoașterea procesului de învățare, a factorilor care influențează învățarea și rezultatele învățării; cunoașterea particularităților și etapelor dezvoltării cognitive, sociale și emoționale a elevului, cunoașterea metodelor de prevenire a comportamentului agresiv.	În standarde este specificată utilizarea rezultatelor cercetărilor din domeniul psihologiei în cadrul activităților organizate (domeniul 1. <i>Proiectarea didactică</i>).
<i>Activitatea cu părinții</i>	Capacitatea de a colabora cu părinții referitor la rezultatele elevilor și bunăstarea acestora; obligațiile profesorului de a comunica rezultatele copiilor părinților; implicarea părinților în activitatea școlii. În Federația Rusă în standarde nu este indicată implicarea părinților în activitatea școlii, ci doar implicarea în procesul educațional.	În standard sunt specificate responsabilitățile profesorului în activitatea cu părinții/reprezentanții legali ai copiilor despre progresul înregistrat, rezultatele, succesele etc. pe parcursul învățării, dar totul se realizează confidențial (domeniul 5. <i>Parteneriate educaționale</i>).
<i>Crearea atmosferei de învățare</i>	Crearea climatului confortabil, crearea mediului de învățare; utilizarea mijloacelor diferite pentru crearea situațiilor de învățare, abilitatea de a motiva elevii pentru învățare în activități extrașcolare și extra-curriculare, crearea condițiilor pentru participarea elevilor în procesul de luare a deciziilor.	Există domeniul 2. <i>Mediul de învățare</i> , unde este stipulat că profesorul trebuie să asigure mediul de învățare, climatul de încredere, bazate pe principiile echității și toleranței, unde sunt formulați descriptorii care trebuie atinși în activitatea profesională [4, p.6]. Asigură managementul clasei și al comportamentului elevilor.
<i>Participarea în comunitățile educaționale</i>	Participarea în crearea și funcționarea comunităților educaționale, înțelegerea rolului acestora în procesul de învățare.	În domeniul 5. <i>Parteneriate educaționale</i> sunt prezentate standardul, indicatorii și descriptorii ce vizează relațiile profesorului cu comunitatea și părinții, astfel dezvoltând parteneriate educaționale [4, p.9].
<i>Interacțiunea</i>	Capacitatea de a interacționa cu elevii, părinții, colegii în procesul educațional și utilizarea sprijinului acestora pentru dezvoltarea profesională a cadrelor didactice.	Interacțiunea profesorului cu elevii, părinții, colegii în activitatea școlară și extrașcolară cu privire la rezultatele învățării, la progresul înregistrat. De asemenea, profesorul colaborează și cu personalul nedidactic și auxiliar, în dependență de situații (domeniul 5. <i>Parteneriate educaționale</i>).
<i>Reflecția cadrului didactic</i>	Realizarea analizei sistematice și autoanaliza activității profesionale; reflecții asupra lecțiilor personale realizate și utilizarea metodelor de învățare; introducerea portofoliului profesional; adaptarea continuă și perfecționarea propriei activități.	Reflecția este prezentă în proiectarea propriului traseu de dezvoltare profesională și analiza rezultatelor obținute, corelarea planului individual cu planul instituțional (domeniul 4. <i>Dezvoltare profesională</i>) [4, p.8].

<i>Formarea profesională continuă</i>	Obligativitatea avansării profesionale, calificarea profesională, rezultate planificate și realizate: reflecții și analize în comparație cu standardele profesionale.	Domeniul 4. <i>Dezvoltarea profesională</i> Standardul: Cadrul didactic gestionează propria dezvoltare profesională continuă [4, p.8], unde sunt prezenți indicatorii și descriptorii care trebuie realizați: elaborarea planului individual de dezvoltare profesională, participarea la diferite activități de dezvoltare personală și profesională, dreptul de a participa la stagii de formare profesională continuă o dată la 3 ani conform Codului educației (art.134 pct.4 (b)) și alte aspecte de dezvoltare profesională [5].
---------------------------------------	---	--

Concluzii

În urma analizei comparative a standardelor de competență profesională ale cadrelor didactice la nivel național și internațional am formulat următoarele **concluzii**:

1. În standardele de competență profesională ale cadrelor didactice la nivel național și internațional sunt indicate următoarele competențe: abordarea individuală a elevilor, managementul clasei de elevi, cunoașterea legislației în domeniul educațional, evaluarea elevilor, formarea profesională în domeniul psihopedagogic, capacitatea de a elabora programe de studii, activitatea cu părinții, contribuția profesorului la dezvoltarea școlii/instituției, interacțiunea cadrului didactic cu alți actori și cu factori de decizie implicați în activitatea școlii, formarea profesională continuă a cadrelor didactice.
2. Rezultatele elevilor depind în mare măsură de activitatea cadrului didactic, prin motivarea elevilor, crearea climatului adecvat învățării, dar și de atitudinea și de nivelul de implicare a elevilor în activitățile școlare și extrașcolare.
3. Formarea profesională continuă are un rol esențial în obținerea de performanțe, în atestarea cadrului didactic și avansarea profesională a acestuia, în perfecționarea propriei activități.
4. Cert este că la nivel național și internațional standardele de competență profesională ale cadrelor didactice dețin un rol important în procesul educațional; practic toată activitatea cadrului didactic este realizată în baza unor norme prezente în aceste documente.

Referințe:

1. GUȚU, VI. *Pedagogie*. Chișinău: CEP USM, 2013. 508 p. ISBN 978-9975-71-450-1
2. PAQUAY, L., ALTET, M., CHARLIER, L., PERRENOUD, PH. (Eds.) *Former des enseignants. professionnels. Quelles stratégies? Quelles compétences?* 3e édition. De Boeck Université, 2001.
3. СЕРГИЕНКО, А.Ю. Компаративный анализ профессиональных стандартов педагога в России и за рубежом. В: *Человек и закон* (Санкт – Петербург), 2019, №4(57), с.184-194. ISSN 1815 – 7041
4. *Standardele de competență profesională ale cadrelor didactice din învățământul general*. MECC, 2018. 9 p.
5. Codul educației. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2014, nr.319-324, art.634 (cu modificările ulterioare: 2016, 2017, 2018, 2019).

Notă: Lucrarea a fost elaborată în cadrul Proiectului de cercetare în cadrul programului de postdoctorat 19.00208.1908.09.

Date despre autor:

Aliona AFANAS, doctor în pedagogie, conferențiar universitar, Institutul de Științe ale Educației.

E-mail: afanasaliona@gmail.com

ORCID: 0000-0001-6369-0940

Prezentat la 02.07.2020